

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО І
ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ДО РОБОТИ В ШКОЛІ З ПРОФІЛЮ
«ФЕРМЕРСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО»**

Стаття присвячена особливостям підготовки майбутніх вчителів трудового і професійного навчання до формування в учнів основ ведення фермерського господарства. Розглядається необхідність їх науково обґрунтованої вузівської підготовки відповідно до особистісних вимог, які поставлені перед сучасним фермером.

Перехід до ринкових відносин в сільськогосподарському виробництві спричинив зміни в освіті, а саме в її змісті, який повинен перш за все відповідати на запити, що виникають в процесі реформування і пред'являють якісно інші функціональні вимоги до людей, які займаються сільськогосподарською працею. Виховання нового покоління сільськогосподарських працівників, які володіють високою професійною мобільністю, багато в чому залежить від постановки початкової сільськогосподарської освіти в школі. Відповідний рівень такої освіти може забезпечити тільки висококваліфікований вчитель, який знає основи ведення сільського господарства. Тому перед вищими педагогічними навчальними закладами постають складні проблеми з підготовки висококваліфікованих вчителів для села, а педагогічна наука повинна давати методичні рекомендації для вдосконалення цього процесу.

Забезпечення сільських шкіл висококваліфікованими педагогічними кадрами є одним з пріоритетних завдань модернізації освіти в сільській місцевості. В освітньому просторі України сільська школа займає вагоме місце, оскільки це 70,4 % від числа всіх загальноосвітніх шкіл країни, в яких навчається 32,4 % учнів[2]. Значний вклад у теорію і практику підготовки вчителів для сільської місцевості внесли: Аврамчук Л.А., Бабанський Ю.К., Батишев С.Я., Гетта В.Г., Гуревич Р.С., Коберник О.М., Колмикова В.О, та ін. Вони не тільки розкрили актуальність проблеми підготовки майбутніх

вчителів трудового навчання до роботи в нових умовах господарювання на селі, а й розробили дидактичні засади успішного її розв'язання. Водночас вказали на нагальні проблеми, що потребують розв'язання.

Аналіз проблеми підготовки вчителя трудового навчання показав, що в сучасних умовах необхідно, щоб майбутній вчитель трудового навчання сільської школи знав особливості організації освітньо-виховного процесу на селі, специфіку діяльності вчителя трудового навчання в сільській школі, умів використовувати всі форми навчальної та позакласної діяльності в умовах сільської школи, знав структуру і функціонування сучасного сільськогосподарського виробництва, умів пов'язувати викладання трудового навчання з сільськогосподарським виробництвом, розробляти схему дослідів, організувати експериментальну роботу з учнями на шкільній навчально-дослідній ділянці і у виробничій ланці, де міг би вести профорієнтаційну роботу і виховувати у школярів інтерес до сільськогосподарських професій; був готовий жити і працювати на селі.

Якість підготовки учнів сільської школи до фермерської праці в першу чергу залежить від врахування педагогом вимог до фахівця-фермера, тобто формування в учнів знань, вмінь та якостей, важливих для виконання фермером певної сукупності професійних функцій, що забезпечують відродження сільськогосподарського виробництва в Україні.

На нашу думку основними критеріями, які визначають рівень підготовленості учнів – майбутніх фермерів, до роботи в сфері сільськогосподарського виробництва є: мотиваційна готовність до фермерської діяльності; технічна підготовка; знання основ агротехніки та зоотехніки; достатня загальнотрудова підготовка; економічно-правові знання.

В зміст поняття „мотиваційна готовність до фермерської діяльності” ми включаємо наступні показники: синтез спонукаючих до фермерської діяльності соціальних, навчальних і професійних мотивів, схильність учня до фермерської справи; прагнення реалізувати власні потреби; сформованість психологічних якостей господаря-трудівника, необхідних фермеріві,

рефлексію власної діяльності, адекватну самооцінку. Мотиваційна готовність сільського школяра розуміється нами як сукупність зовнішніх і внутрішніх мотивів, що спонукають учнів до фермерського типу господарювання і реалізації своїх можливостей в навчально-пізнавальній і трудовій діяльності [4].

Основні якості особистості майбутнього фермера, необхідні для успішного ведення ним власного фермерського господарства показані на схемі 1.

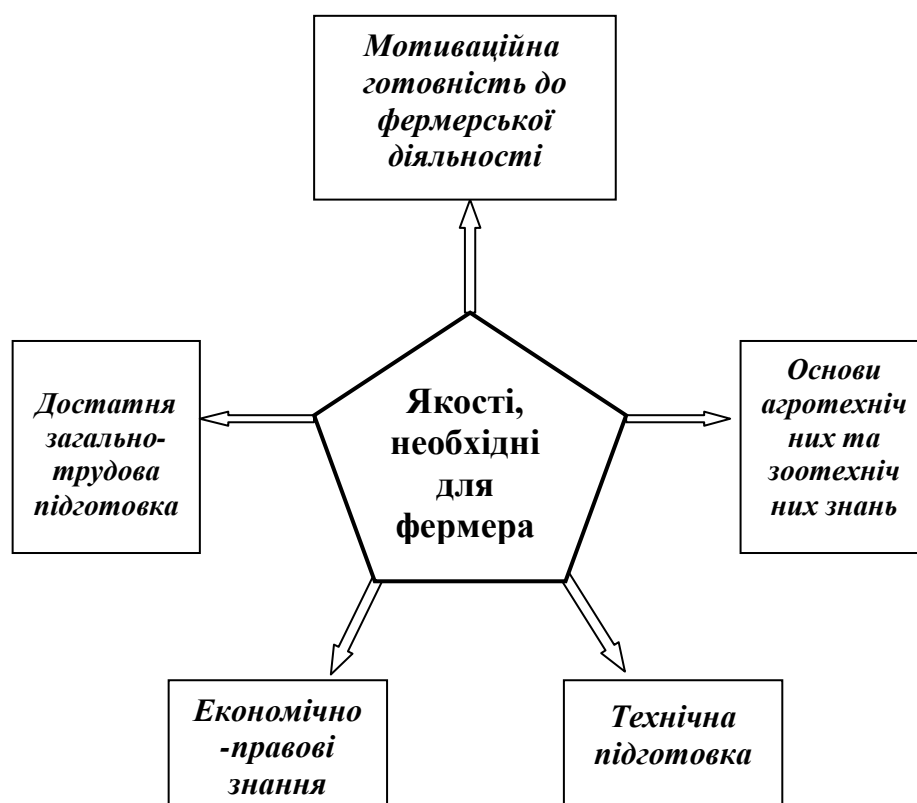

Схема 1.

Внутрішнє сприйняття учнями знань у сфері фермерської діяльності як власних якостей відбувається під час вивчення шкільних навчальних предметів, а також у процесі організації позакласної роботи. З метою організації даної діяльності вчитель трудового навчання повинен вміти здійснювати аналіз навчальних програм, складати комплекси практичних задач, які пов'язують теоретичний матеріал окремого розділу з сільськогосподарським виробництвом, шукати мотиваційні потенціали

уроків профорієнтаційної спрямованості.

Так, на уроках літератури, за умови наявності міжпредметних зв'язків та при взаємодомовленості вчителів трудового навчання і літератури можна проводити спільну роботу з розвитку в учнів саморефлексивних умінь. Літературні твори учнів, присвячені різним аспектам їхнього ставлення до себе як майбутнього фермера, написання на уроках літератури самохарактеристик – все це органічно доповнює дидактичні засоби вчителя трудового навчання, спрямовані на формування у вихованців психологічної готовності до фермерської праці. Вчителі історії за домовленістю з учителем трудового навчання можуть включати учнів у дослідну роботу, пов'язану з культурою українського землеробства і хліборобства, зі звичаями і традиціями селянина-трудівника.

Достатньо широкі можливості для формування в учнів свідомого ставлення до фермерської діяльності відкриваються на уроках математики і фізики. Передусім йдеться про розв'язання старшокласниками задач професійної спрямованості. Враховуючи те, що зміст багатьох тем з біології та хімії безпосередньо пов'язаний з сільськогосподарським виробництвом, вчитель трудового навчання має змогу постійно встановлювати його зв'язок зі змістом тем цих дисциплін, що допоможе учням у розв'язанні професійно спрямованих завдань.

Отже розв'язання завдань щодо формування у старшокласників психологічного компоненту готовності до фермерської праці вимагає єдності зусиль усіх педагогів школи і самих старшокласників, співробітництва між ними.

Аналіз діяльності фермерів показує, що для повноцінної підготовки майбутніх фермерів необхідно сформулювати: основи біологічних, хімічних, агротехнічних, економічних, правових знань в галузі рослинництва і тваринництва; забезпечити практичну спрямованість курсу, ознайомити з основними напрямками розвитку рослинництва, тваринництва і механізації сільськогосподарського виробництва, дати уявлення про зміст праці за

сільськогосподарськими професіями.

Для вирішення цих завдань вчитель трудового навчання повинен вміло поєднувати допрофесійну підготовку сільських старшокласників з навчанням сільськогосподарським професіям; залученням до селянського способу життя; організовувати заняття в системі додаткової освіти (гурткова, наукова, секційна, факультативна діяльність), активізувати позаурочну і позакласну роботу [3].

Результативність даної діяльності вчителя підвищується за умов наявності в школі невеличкого господарства з тваринницькою мініфермою та власною ділянкою землі. Виконання цієї умови дає можливість педагогові послідовно формувати в учнів підґрунтя для комплексу вмінь, необхідних фермерові, створювати професійно-виховні ситуації, для самоаналізу вихованцями джерел досягнення конкретних позитивних результатів у трудовій діяльності.

Для успішного оволодіння майбутніми фермерами основами агро- та зоотехніки вчитель трудового навчання повинен забезпечити засвоєння учнями основ тваринництва, основ агротехнологій, ознайомити з основними видами сільськогосподарської техніки та переробкою продукції фермерського виробництва.

При вивченні основ тваринництва вчитель повинен орієнтувати учнів не тільки на формування у них спеціальних умінь і навичок, а й на забезпечення свідомого ставлення до знань цього розділу. Це стосується, наприклад, умінь складати раціон годування худоби, встановлювати приблизну вагу тварини тощо. Основною функцією цього розділу є виховання певних умінь і навичок сільськогосподарської роботи.

Теми розділу “Основи агротехнологій” спрямовані на формування в учнів способів певного виду фермерської діяльності (наприклад, умінь досліджувати ґрунт, боротися з шкідливими рослинами, вирощувати основні сільськогосподарські культури та ін.). Вивчення даного розділу сприяє розвитку професійних якостей учнів, необхідних для прогнозування та

планування польових робіт у власному сільськогосподарському підприємстві, проведення досліджень за ґрунтом та процесом вирощування сільськогосподарських культур тощо.

Під час вивчення теми “Основи сільськогосподарської техніки” учні набувають знань щодо основних технічних характеристик, будови та призначення різних машин, які застосовуються в сільськогосподарських роботах. Вчитель повинен ознайомити учнів з комплектуванням машинно-тракторних агрегатів, створенням необхідних умов для проведення технічного обслуговування тракторів, автомобілів, сільськогосподарських машин та пристроїв до них, визначенням та усуненням їх несправностей, ремонтуванням, проектуванням, складанням та регулюванням вузлів і агрегатів середньої складності сільськогосподарських машин, підготовкою транспортних засобів та сільськогосподарських машини до зберігання, контролем витрат паливно-мастильних матеріалів на виконувану роботу та іншими видами діяльності, якими повинен володіти сучасний фермер.

Під час вивчення розділу “Переробка продукції фермерського виробництва” вчитель трудового навчання повинен надати учням можливість отримати знання щодо використання продукції рослинництва та тваринництва. Учням необхідно створити умови для дослідження значення продукції фермерського виробництва. Для кращого розуміння ними переробних процесів вчитель повинен проводити роботу з головами фермерських господарств з організації спільних виробничих заходів, екскурсій, надання фермерами консультативної допомоги школі.

Однією з важливих функцій вчителя є формування в учнів економічно-правових знань в сфері організації фермерського господарства України. При цьому вчитель повинен сформулювати загальні положення про ведення бухгалтерського обліку в фермерських господарствах, особливості обліку засобів виробництва, поняття управління фермерським виробництвом, організації, мотивації і контролю виробництвом, який спрямований на проектування і досягнення мети організації, складові успіху фермерської

організації, законодавство про фермерське господарство, місце фермерського господарства в сільськогосподарському комплексі.

Ознайомлення з правовими основами ведення фермерського господарства спрямоване на характеристику учнями правових положень фермерської діяльності повинно виконувати розумово-розвиваючу і формуючу правову культурну функції. Під час вивчення тем цього розділу в учнів повинні сформуватися власні думки щодо достоїнств і недоліків різних форм користування землею, а також усвідомлення тієї користі, яку фермеру може принести знання законів і вміння ними користуватися.

Управлінські якості майбутніх фермерів учитель формує при вивченні основ менеджменту і маркетингу в фермерській діяльності. На заняттях він повинен використовувати методи моделювання ситуацій управління фермерським господарством. До них приєднуються функції розвитку професійної свідомості і професійних умінь учнів, які грають роль спеціалістів-фермерів. У першу чергу це конструктивні, організаційні, управлінсько-комунікативні і прогностичні вміння фермера діяти в ринкових обставинах.

Останньою ланкою в набутті сільськими школярами економічно-правових умінь спеціаліста-фермера є вивчення основ ведення бухгалтерського обліку. Метою вчителя повинно бути створення умов для усвідомлення школярами необхідності уміння проводити кропітку роботу заповнення журналу реєстрації господарських операцій, відомостей обліку основних коштів, розрахунків, доходів і витрат як для власного чіткого зрозуміння фінансових результатів своєї роботи, так і для отримання можливості правильного відрахування податків.

Отже, проаналізувавши всі складові підготовки учнів до фермерської діяльності, ми дійшли висновку, що для ефективного здійснення даного процесу необхідно об'єднати зусилля з підготовки учнів до сільськогосподарських професій, виховання майбутніх економістів, менеджерів, спеціалістів у правознавстві, переробній галузі, бухгалтерії, та ін.

Література:

1. Гуревич Р.С., Кадемія М.Ю. Співпраця сільських шкіл і професійно-технічних закладів у професійному навчанні учнів. // Трудова підготовка в закладах освіти.- 2005.- № 1.- С. 18-22.
2. Коберник О.М., Ткачук С.О. Програма з трудового навчання для сільської школи // Трудова підготовка в закладах освіти.- 2004.-№ 2.-С. 36-40.
3. Колмыкова В. А. Психолого-педагогические аспекты адаптации молодого учителя к сельской социальной среде / В. А. Колмыкова // Проблемы морально-нравственного развития личности и общества: сб. науч. трудов Всероссийской конференции «Мораль и нравственность». – Кемерово: «Фирма Полиграф», 2004. – С. 30–32.
4. Кучерявий А.О. Формування готовності учнів до фермерської праці за допомогою курсу “Основи фермерського господарства” // Соціалізація особистості: Зб. наук. праць. – К.: НПУ, 1999. – Випуск 4. – С. 252-255.
5. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів. Трудове навчання 10-11 класи. – К.: Шкільний світ, 2001. – С. 3-28.
6. Терещук А. Формування системи знань з основ сучасного сільськогосподарського виробництва в учнів загальноосвітньої школи. // Трудова підготовка в закладах освіти.- 2006.- № 2.- С. 2-5.
7. Шабага С. Інтегративний характер загальнотрудових умінь у трудовій підготовці сільських школярів. // Трудова підготовка в закладах освіти.- 2006.- № 5.- С. 5-9.

A.M. Kolyada

PREPARATION OF FUTURE LABOUR AND PROFESSIONAL TRAINING TEACHERS TO WORK AT SCHOOL IN TYPE OF «FARMER ECONOMY»

The article is devoted to the features of future labour and professional training teachers preparation to forming bases for pupils in conducting of farmer economy. It is examined a necessity of theirs scientifically grounded institute higher preparation in accordance to personality requirements which are putting before a modern farmer.